Boekbespreking

NIvRA Studierapport 17

Kleinschalige automatisering en accountant

Uitgever: NIvRA, Amsterdam, 1985
Prijs *f* 12,50

Dit studierapport is geschreven door een werkgroep van het NIvRA, en is in de eerste plaats bedoeld als handreiking aan de accountant in de controlerende en adviserende functie, maar kan ook lezers in andere functies van nut zijn.

Het rapport bevat de volgende hoofdstukken:

I Inleiding
II Organisatorische consequenties van kleinschalige automatisering
III Kleinschalige automatisering en accountantscontrole
IV Enkele aspecten van kleinschalige automatisering nader bekeken:
- het automatiseringsproces;
- selectie van standaard toepassingspakketten;
- contracten;
- de keuze tussen de aanschaf van een eigen computer of het uitbesteden van automatiseringswerkzaamheden (serviceverwerking)

V Toekomstverwachtingen

Daaraan zijn als bijlagen toegevoegd:

1 Attentiepunten ten behoeve van de beoordeling van de administratieve organisatie en de interne controle bij kleinschalige automatisering
2 Attentiepunten bij de keuze van standaard toepassingspakketten
3 Een behandeling van de 'Algemene Voorwaarden' zoals gehanteerd in standaardcontracten opgesteld door de Vereniging van Importeurs en Fabrikanten van Kantoormachines (VIFKA) en de vereniging Computer Service- en Softwarebureaus (COSSO)
4 Lijst van geraadpleegde literatuur.

Het rapport vangt - na de inleiding - aan met een goed leesbaar en informatief hoofdstuk over de organisatorische consequenties van kleinschalige automatisering. Een belangrijk element daarin is de betrokkenheid van de bedrijfsleiding. Daarbij worden twee uitersten onderscheiden: de expert-benadering en de participatie-benadering.
Van de expert-benadering wordt een koele, zakelijke definitie gegeven; de participatiebenadering wordt in veel warmere bewoordingen omschreven. Toch stelt het rapport vervolgens dat niet bij voorbaat een voorkeur kan worden uitgesproken. Deze uitspraak wordt in feite later in het rapport (blz. 19) gelogenstraft: de participatie-benadering heeft duidelijk de voorkeur van de auteurs. Op zichzelf deel ik deze voorkeur, maar het vraagstuk wordt slechts schijnbaar objectief behandeld.
Het volgende hoofdstuk beoogt, blijkens de titel, de accountantscontrole te bespreken. Toch is het vier pagina's lang onduidelijk of het nu gaat over interne dan wel externe controle: opnieuw worden organisatorische aspecten van geautomatiseerde gegevensverwerking bij de gecontroleerde behandeld, zonder dat een expliciete relatie met de accountantscontrole wordt gelegd. Eerst daarna wordt in anderhalve pagina de accountantscontrole besproken; daarin wordt de - m.i. juiste - conclusie bereikt dat de controle bij kleinschalige automatisering vrijwel altijd gegevensgericht zal moeten geschieden. Al met al is dit onderdeel wat mager uitgevallen; het rapport heeft dan ook een veel grotere betekenis voor de adviesfunctie dan voor de controle.
Daarna worden in één hoofdstuk enkele 'capita selecta' behandeld. Eerst komt aan de orde de rol van de accountant belast met de 'algemene controle' bij het tot stand brengen van geautomatiseerde gegevensverwerking in een kleinschalige omgeving. Ook dit onderdeel bevat vele nuttige wenken, maar de plaats in het rapport - na het hoofdstuk over accountantscontrole - heeft mij wat verbaasd. De auteurs hebben zich niet gewaagd aan een definitie van 'algemene controle'; de stof is vrijwel geheel vanuit de adviesfunctie behandeld.
Opvallend is voorts dat het rapport de keuze van de hardware vooropstelt. Gezien de huidige kostenverhoudingen tussen hard- en software lijkt mij dit niet langer logisch. Later in het rapport (blz. 29) wordt voorzichtig gesteld dat de beschikbaarheid van passende standaardsoftware mogelijk in de toekomst doorslaggevend wordt voor de keuze van de apparatuur. Naar mijn mening zou deze toekomst al begonnen moeten zijn.
Het volgende speciale onderwerp, de keuze

van standaardtoepassingspakketten, geeft ook weer vele nuttige aanwijzingen, deels in de vorm van een als bijlage opgenomen lijst van attentiepunten. Het is jammer dat deze lijst niet onmiddellijk als vragenlijst bruikbaar is: vragen in de vorm 'welke zijn de mogelijkheden tot . . .?' worden afgewisseld met vragen in de vorm 'zijn er mogelijkheden tot . . .?', waarbij een bevestigend antwoord natuurlijk leidt tot de vraag: 'welke dan?'.
Het derde speciale onderwerp in dit hoofdstuk betreft de contracten over de aanschaf en het onderhoud van hard- en software. Opnieuw wordt veel nuttige informatie gegeven; in een bijlage worden zelfs de algemene verkoop-voorwaarden van VIFKA en COSSO besproken. Opvallend is dat de VIFKA-voorwaarden veel uitgebreider behandeld worden dan die van de COSSO; over deze laatste wordt nauwelijks informatie gegeven.
Het hoofdstuk 'capita selecta' eindigt met een overzichtelijk schema van voor- en nadelen van gegevensverwerking op een eigen computer versus serviceverwerking.
Tenslotte wijdt het rapport een hoofdstuk aan toekomstverwachtingen. Daarin wordt de kleinschaligheid zoals omschreven in het inleidend hoofdstuk (kleine computers, die niet zijn gekoppeld aan andere computers) van lieverlee geheel uit het oog verloren. Het rapport lijkt te suggereren dat kleinschalige automatisering zijn langste tijd alweer heeft gehad. Ik twijfel daaraan.

Zoals gezegd, is het rapport geschreven door een werkgroep, en dat heeft helaas zijn sporen nagelaten. De individuele leden hebben ongetwijfeld waardevolle bijdragen geleverd, doch de strakke hand van een eindredacteur wordt duidelijk gemist. Daardoor ontbreekt een zekere eenheid in de wijze van behandeling, en ook in de stijl (alinea-indeling, interpunctie e.d.). Bij de eindredactie hadden ook slordigheden (bijv. blz. 20: 'een volledige documentatie maakt een beoordeling . . . tot een moeilijke en soms onmogelijke taak') en stijlfouten (bijv. blz. 33: 'maximaal 7 dagen per week') kunnen worden voorkomen.
Ondanks dergelijke schoonheidsfoutjes is het een zeer nuttig rapport, vooral voor de accountant in de adviserende functie.

J. H. Blokdijk